

Jak korzystać z portalu: Nieskończenie Niepodległa – Ludzie (Polska 1926: Portret Zbiorowy II RP)

autorka: Zuzanna Schnepf-Kołacz

Czym jest portal? Co zawiera? Do czego może służyć?

Udostępniony pod adresem www.polska1926.pl oraz www.nieskonczenieniepodlegla-ludzie.pl portal Nieskończenie Niepodległa – Ludzie jest częścią programu rocznicowego „Nieskończenie Niepodległa”, realizowanego przez **Fundację Ośrodka KARTA**. Jest to łatwo przeszukiwalna baza danych ponad **5,5 mln podpisów**, złożonych przez mieszkańców Polski w 1926 r. pod życzeniami i podziękowaniami dla Stanów Zjednoczonych za pomoc dla Polski po I wojnie światowej. Dokument ten, ujęty wraz z podpisami w **111 tomów**, nosi nazwę „Polskiej Deklaracji o Podziwie i Przyjaźni dla Stanów Zjednoczonych”. Jest to jeden z największych imiennych spisów społeczeństwa II RP – podpisy złożyło w nim blisko 20% ludności ówczesnej Polski. Wśród sygnatariuszy Deklaracji prawie każdy z nas znajdzie swoich bliskich, dowie się gdzie mieszkali, kim byli, kto ich uczył i z kim chodzili do klasy.

W bazie portalu znajdują się podpisy przedstawicieli władz centralnych II RP, władz samorządowych, hierarchów Kościoła Katolickiego i wspólnot wyznaniowych innych religii, członków różnych organizacji i stowarzyszeń społecznych i zawodowych, profesorów i studentów najważniejszych uczelni wyższych w kraju. Jednak największa część kolekcji to podpisy uczniów i nauczycieli gimnazjów oraz szkół powszechnych z całego terenu II RP. W sumie w 111 tomach Deklaracji znajdziemy podpisy z **9 tysięcy miejscowości**.

Warto określić na wstępie, **jakie roczniki uczniów** znajdziemy w tej niezwykłej kolekcji. W 1926 roku obowiązek szkolny obejmował dzieci w wieku od 7 do 14 lat (nauka w szkole powszechnej). Dalsza edukacja w gimnazjum, pobierana jedynie przez część osób, trwała 5 lat. Przy czym po 4 klasie szkoły powszechnej uczeń mógł kontynuować naukę w gimnazjum niższym – przez 3 lata, a następnie przez 5 lat w gimnazjum wyższym. Dlatego osób, które miały w momencie składania podpisu (w 1926 r.) 11 i więcej lat, należy poszukiwać zarówno w szkołach podstawowych, jak i w gimnazjach.

To oznacza, że prawie wszystkie **osoby urodzone między 1911 a 1918** rokiem (objęte obowiązkiem szkolnym) powinny znaleźć się wśród sygnatariuszy. Może się zdarzyć, że urodzeni poza tym okresem także znajdą się w gronie podpisanych uczniów. Pamiętajmy, że dzieciństwo tych osób przypadało na burzliwy okres

w historii polskich ziem. Ze względu na gwałtowne zmiany (przeprowadzki, ucieczki z dotychczasowego miejsca zamieszkania, konieczność zaopiekowania się młodszym rodzeństwem, itd.), jakie spowodowała w ich życiu np. I wojna światowa, mogli podjąć naukę w innym momencie swojego życia niż było to przewidziane w systemie szkolnictwa.

Natomiast **podpisy starszych osób** możemy znaleźć na kartach gimnazjów, uczelni wyższych, urzędów, instytucji publicznych, wspólnot wyznaniowych, organizacji i stowarzyszeń.

Do celów poszukiwań ważnym jest dokładne umiejscowienie w czasie momentu, **kiedy zbierano podpisy** pod Deklaracją. Akcja ta trwała od początku kwietnia do końca czerwca 1926 roku, a więc tylko w tych miesiącach dana osoba mogła złożyć swój autograf.

Informacje znalezione na portalu mogą stanowić przyczynek nie tylko do losów naszej rodziny, ale także do poznania historii naszej szkoły, miejscowości, społeczności i jej lokalnych bohaterów, którzy żyli w niej przed wojną.

Jednocześnie nasze poszukiwania podpisów mogą stanowić wkład do rozwoju i udoskonalania portalu, który jest w „nieustającej budowie”. Obecnie (lipiec 2018 r.), dzięki współpracy z Polskim Towarzystwem Genealogicznym, na portalu znajduje się ok. **250 tysięcy odczytanych podpisów** z 13 pierwszych tomów kolekcji (całość to 111 tomów), co stanowi jedynie ok. 4% wszystkich złożonych pod Deklaracją autografów. Pozostałe podpisy są dopiero do odczytania – znalezione na stronach pochodzących z konkretnych miejscowości, szkół, czy instytucji. Zachęcamy, by, po odnalezieniu i zidentyfikowaniu podpisu, przesłali Państwo informację o nim do administratora portalu, by spróbowali Państwo odczytać wszystkie podpisy z danej szkoły, czy miejscowości i w ten sposób zachowali pamięć o kolegach Państwa przodków, uczniach Państwa szkół, mieszkańców Państwa miejscowości (informacje, w jaki sposób to zrobić przekazujemy w dalszej części „Poradnika”).

Jakie informacje musimy posiadać, by móc znaleźć podpis?

Jeśli zamierzamy szukać podpisu konkretnej osoby, np. ze swojej rodziny, powinniśmy zebrać jak najwięcej informacji o niej. Należy pamiętać, że najmłodszy podpisani skończą w 2018 roku sto lat, dlatego szukamy raczej podpisów przodków i krewnych, którzy już odeszli. Spróbujmy sprawdzić, kto z naszych przodków urodził się w 1918 roku, lub wcześniej, gdzie się urodził, gdzie mieszkał, gdzie chodził do szkoły powszechnej, gimnazjum czy na studia.

Najważniejsze dane, które pomogą nam znaleźć podpis, to **nazwisko** (w przypadku kobiet panieńskie) i **rok urodzenia** (przynajmniej w przybliżeniu) oraz **nazwa szkoły**, do której dana osoba uczęszczała w 1926 roku, lub **nazwa miejscowości**, w której przebywała w tym czasie.

Pamiętajmy, że wyszukiwanie przez nazwisko działa jedynie w przypadku **starszych osób**, tzn. tych, które podpisały się jako uczniowie / nauczyciele gimnazjum lub przedstawiciele władz, instytucji publicznych, organizacji i stowarzyszeń, a także jako studenci i profesorowie uczelni wyższych. Ich podpisy bowiem znajdują się w **pierwszych 13 tomach Deklaracji**, które zostały już odczytane i w związku z tym można je znaleźć przez wyszukiwarkę nazwisk i w zakładce „lista podpisów”. To oznacza,

że **tylko 250 tysięcy odczytanych podpisów, z całej kolekcji 5,5 miliona, można znaleźć w tych miejscach.**

Pozostałych ponad 5 miliona podpisów z 98 tomów (głównie są to podpisy ze szkół powszechnych) można poszukiwać przy użyciu kryterium nazwy miejscowości i/lub nazwy szkoły – poprzez wyszukiwarkę miejscowości i zakładkę „lista stron”.

Dlatego idealną sytuacją jest, gdy znamy nazwisko, rok urodzenia, nazwę szkoły i miejscowości.

Jak działają wyszukiwarki? Przez jakie kategorie można wyszukiwać, jakie są filtry, jakie mamy rodzaje wyszukiwarek?

Podstawowym narzędziem poszukiwań jest **wyszukiwarka nazwisk** na stronie głównej. Po wpisaniu pierwszych co najmniej 3 liter nazwiska osoby, której szukamy, otrzymamy rozwinięcie z możliwymi kombinacjami tego nazwiska. Pamiętajmy, że kobiety często podpisywały się wtedy z końcówką „-ówna” (panny) lub „-owa” (mężatki). Należy wybrać z listy odpowiednią wersję nazwiska i kliknąć na symbol lupy (szukanie).

W wyniku wyszukiwania można otrzymać kilka lub nawet kilkadziesiąt podpisów osób o tym samym, wybranym przez nas nazwisku. Możemy przejrzeć te nazwiska po kolei, wybierając to, które odpowiada innym informacjom o poszukiwanej osobie.

Możemy też zawęzić wyniki poprzez użycie **zaawansowanej wyszukiwarki**. Pola zaawansowanej wyszukiwarki pojawiają się automatycznie nad wynikami naszego wyszukiwania poprzez „wyszukiwarkę nazwisk”. Można także na nią wejść poprzez kliknięcie przycisku „**lista podpisów**” na dole strony głównej. Wówczas otrzymamy następujące pola z kryteriami wyszukiwania:

- Imię;
- Nazwisko;
- Data urodzenia;
- Miejsce urodzenia;
- Data śmierci;
- Miejsce śmierci;
- Numer tomu;
- Numer strony;
- Miejscowość w 1926 roku;
- Powiat w 1926 roku;
- Województwo w 1926 roku;
- Nazwa szczegółowa instytucji

Przy czym należy pamiętać, że **wyszukiwarka nazwisk i „lista podpisów”** przeszukują jedynie odczytane już autografy. Ważne przy zawężaniu poszukiwań jest to, żeby **nie wypełniać zbyt wielu pól** – najlepiej dodawać je pojedynczo i zacząć od wpisania tylko miejscowości, ponieważ wtedy pojawią się jedynie wyniki identycznie wypełnione (czyli np. jeśli wpisujemy pełne imię, a w podpisie figuruje tylko jego pierwsza

litera bądź w ogóle jest tylko samo nazwisko, to nawet jeśli jest pasujące nazwisko, to system wyszukiwania nam go nie pokaże).

Możemy wpisać do wybranych pól dodatkowe informacje, które posiadamy, i w ten sposób zawęzić wyszukiwanie. We wszystkich polach działa rozwijanie nazw, tzn. po wpisaniu pierwszych paru liter nazwiska, miejscowości lub nazwy szkoły system „dopowie” jej ciąg dalszy, podając wszystkie możliwe kombinacje, które są obecne na portalu. Należy kliknięciem wybrać odpowiednią opcję.

Równie ważna jak wyszukiwarka nazwisk jest **wyszukiwarka miejscowości**. Pamiętajmy, że wyszukiwanie przez nazwisko działa jedynie w odniesieniu do ok. 250 podpisów (co stanowi 4% całości zbioru) zawartych w Deklaracji, które są już odczytane. Jeśli więc nazwisko danej osoby nie pojawia się w wyszukiwaniu przez nazwisko, przenosimy się do znajdującej się obok (także na stronie głównej) wyszukiwarki miejscowości i wpisujemy nazwę miejscowości, w której znajdowała się szkoła lub mieszkała poszukiwana przez nas osoba.

Sytuacja, w której znamy zarówno miejscowość, jak i szkołę, w której uczyła się poszukiwana osoba, jest sytuacją idealną. Zazwyczaj jednak posiadamy jedynie informację, gdzie ktoś mieszkał przed II wojną światową. Wówczas warto posłużyć się **wyszukiwarką zaawansowaną** (można w nią wejść przez przycisk znajdujący się pod wyszukiwarkami nazwisk i miejscowości) lub zakładką „**lista stron**”, której przycisk znajduje się na dole strony głównej. W obu wyszukiwarkach poprzez zawężenie poszukiwań możemy odnaleźć i samodzielnie odczytać każdą stronę i każdy podpis z Deklaracji. W polu „miejscowość w 1926 roku” wpisujemy nazwę miejscowości. Jeśli bliscy mieszkali w tak małej miejscowości, że nie było w niej szkoły, w filtrze „powiat w 1926 roku” wpisujemy większe miejscowości w okolicy i przeszukujemy najbliższe szkoły z danego powiatu.

Na koniec odczytujemy podpis, po podpisie w danej miejscowości, czy szkole korzystając z przycisków „+” i „-” na miniaturce strony, bądź klikamy pod nią „powiększ zdjęcie” lub „pobierz zdjęcie”, w zależności, jak jest nam najwygodniej.

Można szukać podpisów na wiele sposobów, m.in. za pomocą interaktywnej mapy czy listy miejscowości, w razie problemów zawsze można napisać do administratora portalu.

Co zrobić z wynikami wyszukiwania? Jak zweryfikować, który podpis jest właściwy?

W wyniku wyszukiwania można otrzymać kilka lub nawet kilkadziesiąt podpisów osób o tym samym, wybranym przez nas, nazwisku. Możemy przejrzeć te nazwiska po kolei, wybierając to, które odpowiada innym informacjom o poszukiwanej osobie.

Możemy też zawęzić wyniki poprzez użycie **zaawansowanej wyszukiwarki**. Jej przycisk znajduje się na stronie głównej pod wyszukiwarką nazwisk. Można również na nią wejść poprzez kliknięcie przycisku „lista stron” na dole strony głównej. Wpisujemy do wybranych pól dodatkowe informacje, które posiadamy, i w ten sposób zawężamy wyszukiwanie.

Ostatecznie, po zastosowaniu filtrów wyszukiwarki zaawansowanej, otrzymujemy jeden lub parę podpisów do wyboru. Dodatkowym potwierdzeniem, że dany podpis należy do poszukiwanej osoby, jest **zlokalizowanie samego podpisu na stronie Deklaracji**. Wówczas możemy określić, do której klasy autor podpisu chodził (w większości szkół

sygnatariusze podzieleni są pod względem klas). W ten sposób sprawdzamy, czy wiek poszukiwanego mniej więcej odpowiada klasie, do której uczęszczał autor podpisu. Czasami wskazówką będzie także charakter pisma (zwłaszcza w przypadku starszych sygnatariuszy), który może być podobny do tego, który znamy z innych źródeł.

W celu dotarcia do wybranego w wynikach wyszukiwania podpisu należy kliknąć na przycisk **„Zobacz szczegóły”**. Wówczas otwiera nam się strona ze skanem strony Deklaracji oraz szczegółowymi informacjami o niej. Pod okienkiem ze skanem należy kliknąć **„Powiększ zdjęcie”**. Ukaże nam się strona Deklaracji w dużym powiększeniu, z wyraźnymi podpisami, wśród których należy zidentyfikować ten, który nas interesuje (przy okazji możemy zobaczyć, kto jeszcze chodził do szkoły z poszukiwaną przez nas osobą).

Drugi przycisk **„Pobierz zdjęcie”**, pod okienkiem ze skanem strony Deklaracji, pozwala na jej zapisanie na swoim komputerze. Automatycznie nadana nazwa skanu jest o tyle ważna, że zawiera informację o numerze tomu i strony Deklaracji, na której znajduje się podpis. Dzięki temu możemy łatwo zlokalizować tę stronę wśród 111 tomów całej kolekcji.

Na górze strony mamy 3 przyciski. Pierwszy z nich **„Podpisy na stronie”** przekierowuje nas do listy wszystkich podpisanych na tej stronie Deklaracji (pod warunkiem, że ich podpisy zostały już odczytane). Drugi przycisk **„Strona Deklaracji”** umożliwia przejście do okna, w którym znajdziemy wszystkie informacje o tej stronie kolekcji. Trzeci przycisk **„Szczegóły tomu”** zaprowadzi nas do informacji o tomie Deklaracji, w którym znajduje się znaleziony przez nas podpis, np. jakie województwa, powiaty i miejscowości są w nim zawarte, jakie znane osoby są w nim podpisane (po kliknięciu na nazwisko tych osób zostaniemy przekierowani na ich biogram i podpis).

Dalsze działania po znalezieniu podpisu – wpisywanie znalezionych podpisów do formularza excel na portalu, przesłanie materiałów o podpisanym do administratora portalu celem ich publikacji

Jeśli znaleźliśmy podpis danej osoby lub grupy osób, warto przekazać o tym informację twórcom portalu i w ten sposób przyczynić się do jego rozwoju i udoskonalania. Jeśli dodatkowo posiadamy materiały dotyczące tej osoby – zdjęcia, dokumenty, teksty – mogą one stanowić niezwykle cenne uzupełnienie portalu.

W celu przekazania tych informacji i materiałów najlepiej posłużyć się pomocniczym arkuszem dostępnym do pobrania na portalu w zakładce **„Pomóż nam tworzyć portal”** – należy kliknąć na przycisk o tej nazwie, znajdujący się w prawym górnym rogu strony głównej.

Arkusz w programie Excel powinniśmy wypełnić zgodnie ze wskazówkami znajdującymi się przy każdej rubryce. Jeśli nie mamy którejś z wymienionych w nim informacji, pozostawiamy puste pole.

Ostatnie rubryki arkusza odnoszą się do przesyłanych przez nas **materiałów dodatkowych** dotyczących podpisanej osoby, takich jak zdjęcia, dokumenty, itp. Należy wpisać nazwy poszczególnych plików, które przekazujemy administratorowi projektu: skanów zdjęć, dokumentów, plików tekstowych z opisem załączonych zdjęć i dokumentów lub innymi tekstami.

Administratorzy portalu proszą o przesyłanie tylko takich materiałów dodatkowych w postaci tekstów czy zdjęć, do których mamy majątkowe prawa autorskie, licencje do dysponowania nimi lub znajdują się one w domenie publicznej. W innych przypadkach proszą o kontakt.

Wypełniony arkusz wraz z plikami materiałów przesyłamy na adres polska1926@karta.org.pl

Co znajdziemy w Menu?

Przycisk **Menu** znajduje się w lewym górnym rogu na stronie głównej. Po otwarciu Menu ukazują się nam kafle z poszczególnymi zagadnieniami:

- **„Lista podpisów”** – alfabetyczna lista wszystkich dotychczas odczytanych podpisów z możliwością obejrzenia rekordu każdego podpisu oraz wyszukania konkretnych podpisów wg różnych kryteriów. Na górze listy jest wyszukiwarka – wszystkie kryteria są widoczne po kliknięciu „Rozwiń filtry”. Pod wyszukiwarką znajdują się przyciski z literami alfabetu, które pozwalają na wyświetlenie podpisów zaczynających się na daną literę: należy zaznaczyć wybraną literę i kliknąć „Szukaj”.
- **„Osoby”** – alfabetyczna lista osób podpisanych pod Deklaracją, których biogramy wraz z materiałami dodatkowymi (zdjęcia, dokumenty, itd.) są opublikowane na portalu, z możliwością obejrzenia rekordu każdego podpisu / osoby. Na górze listy jest wyszukiwarka – wszystkie kryteria są widoczne po kliknięciu „Rozwiń filtry”. Pod wyszukiwarką znajdują się przyciski z literami alfabetu, które pozwalają na wyświetlenie podpisów zaczynających się na daną literę: należy zaznaczyć wybraną literę i kliknąć „Szukaj”.
- **„Lista stron”** – lista wszystkich stron w 111 tomach Deklaracji: od 1 do 32 119 strony ułożonych po kolei z możliwością wejścia w rekord każdej strony, z zaawansowaną wyszukiwarką na górze listy.
- **„Lista tomów”** – lista wszystkich 111 tomów Deklaracji z opisem, co zawiera każdy z tomów i ze skanami ich okładek.
- **„Lista miejscowości”** – alfabetyczny spis wszystkich pojawiających się w Deklaracji miejscowości z ich zaznaczeniem na współczesnej mapie (Google maps). Na górze listy jest wyszukiwarka umożliwiająca przeszukiwanie listy miejscowości wg różnych kryteriów. Poprzez kliknięcie na wybraną miejscowość na liście jesteśmy przekierowywani do jej stron z podpisami w Deklaracji.
- **„Mapa”** – interaktywna mapa II Rzeczypospolitej z zaznaczonymi województwami, z możliwością wyszukiwania miejscowości występujących w Deklaracji poprzez wybieranie danych województw i powiatów na mapie. Po kliknięciu w wybrane województwo na mapie lub na tytułową stronę województwa z Deklaracji (znajdują się wokół mapy), przechodzimy do spisu powiatów na jego terenie wraz mapą, na której są zaznaczone. Po wybraniu powiatu otrzymujemy spis miejscowości z jego obszaru, które występują w Deklaracji. Kliknięcie na wybraną nazwę miejscowości sprawia, że przechodzimy do stron z podpisami właśnie tam złożonymi.
- **„O Rzeczypospolitej”** – tu znajdziemy artykuły / opracowania historyczne na temat II Rzeczypospolitej autorstwa prof. Andrzeja Chojnowskiego oraz wstęp do 92/2017 numeru kwartalnika „Karta” na temat pomocy Stanów Zjednoczonych dla Polski

po I wojnie światowej autorstwa Zbigniewa Gluzy. Z czasem pojawi się tam więcej artykułów o Deklaracji i II RP.

- „**Galeria**” – ta zakładka portalu stanowi zbiór najciekawszych i najefektowniejszych pod względem wizualnym stron Deklaracji:

„**Strony tytułowe województw**” – każde z 16 województw II RP przygotowało pięknie ilustrowaną stronę tytułową poprzedzającą strony z podpisami przedstawicieli instytucji z jego terenu. Autorami tych grafik byli uznani ówcześni artyści polscy, tacy jak Zofia Stryjeńska, Władysław Skoczylas, Ferdynand Ruszczyc, Stanisław Czajkowski, Aleksander Mann, Gustaw Pilatti, Władysław Jarocki, Jan Jerzy Wroniecki, Ludomir Sleńdziński, Zygmunt Badowski, Józef M. Mieszkowski. W tej podsekcji znajdziemy skany wszystkich 16 stron tytułowych województw.

„**Strony graficzne instytucji**” – tu znajdziemy strony różnych instytucji, które są ozdobione bardzo dopracowanymi i często wyszukаныmi grafikami. Niektóre z nich stworzyli znani artyści (np. autorem ilustracji do strony Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie jest Leon Wyczółkowski);

„**Zdjęcia uczniów i szkół**” – do tej podsekcji dodane są wszystkie zdjęcia umieszczane przez szkoły na ich stronach z podpisami nauczycieli i uczniów. Są to unikatowe zdjęcia całych klas bądź szkół (często były to małe wiejskie szkoły). Często można też na nich zobaczyć budynek szkoły. Najważniejsze jednak, że dzięki tym fotografiom mamy możliwość poznania twarzy podpisanych w Deklaracji uczniów i nauczycieli;

„**Strony graficzne szkół, wierszyki, życzenia**” – tu pokazane są strony szkół ozdobione wierszykami lub rysunkami uczniów, czasem też nauczycieli.

Każdy z tych zbiorów, już w tym momencie zawierających wiele rekordów, jest stopniowo rozbudowywany o kolejne strony Deklaracji, które dołączane są w miarę postępu prac administratorów nad portalem.

***

Mamy nadzieję, że ten Poradnik będzie dla Państwa pomocny w pierwszych odwiedzinach na portalu Nieskończenie Niepodległa – Ludzie. Zapraszamy do korzystania z portalu i jego zasobów. Zachęcamy do jego uzupełniania, poprawiania, wzbogacania o kolejne odczytane podpisy i opisane historie. Ta wielka emocjonalna przygoda z przeszłością jest na wyciągnięcie Państwa ręki!